ՆՈՐ-ԴԱՐ

№ 94 ԵՐԿՐՈՐԴ ՏԱՐԻ Հաբաթ 8 Յունիսի **1885** Հաբաթ 8 Յունիսի ԵՐԿՐՈՐԴ ՏԱՐԻ № 94

Տարևան 10 ռուբլի վեց ամիսը՝ 6 ռուբլի, երեք քամիսը՝ 3 ռ. 50 կ. Հասով 5 կոպէկ։
Գահավճարը վճարած՝ կ՚ընդունուի միայն խմբագրատեղը։

Խմբագրութեան հասցէն՝ Тифлисъ. Редакція „Норъ-Даръ“ կամ Tiflis. Rédaction «Nor-Dar»։

Խմբագրութիւնը բաց է ամէն օր (բացի մեծ օրերից) ժամը 9-ից մինչև 3-ը։ Յայտարարութիւնները ընդունւում են ամէն լրագրներով։ Յայտարարութիւնների բառին 2 կ., բնկալմների համար՝ կրկնապատիկ։

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆ

«Նոր-Դար»-ին բաժանորդ են գրւում յունիսի 1-ից մինչև դեկտեմբերի 31-ը և վճարում են — 6 ր. 50 կ.

Հասցէների փոխոխութեան համար վճարում են եօթը հատ եօթը կոպէկանոց մարկա։

Թերթը ամսականում բաժանորդները վճարում են 80 կոպ.

Յայտարարութիւնները ընդունւում են մի մի այն խմբագրատանը, քաղաքի կենդրոնում, պատատան եւեւ-ը, Տրոյիցկի փողոցում Սահեթա եկեղեցու հանդէպ։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Առաջնորդող. — Քաղաքակրթութիւն Թրքահայերի մէջ։
Կրօնական. — Լուրեր։ Տէր-Շմաւոնեանի և միւսների գործը։
Քաղաքական. — Իտալիա։ Եգիպտոս։ Չինաստան։ Լուրեր։
Խառն լուրեր։
Հեռագրական։
Յայտարարութիւններ։
Բանաձեւ կանոն. — Մահմեդի կեանքը։

Թիֆլիս, 7 յունիսի 1885

ՔԱՂԱՔԱԿՐԹՈՒԹԻՒՆԸ ԹՐՔԱՀԱՅԵՐԻ ՄԷՋ։

«Նոր-Դար»-ի № 92-ում քրոնիկոնի բաժնում հրատարակեցինք Պօլսի «Ազգ»-ից թերթից խմբագրին ուղղուած մի յօդուած «ցաւակիր Հայ ծերունի մը» ստորագրութեամբ, որի վերայ արժէր, որ մեր ընթերցողները առանձին ուշք դարձնէին։ Ծերունի Հայի հասարակ ոճով և անսլաճոյճ լեզուով գրած յօդուածում երևում է Թիւրքիայի սահմանադրական հայոց քաղաքակրթութեան արդի վիճակը։

Մենք առանձին հետաքրքրութեամբ պէտք է հետևենք Թիւրքիայի հայոց քաղաքակրթութեան քայլերին, որովհետև Թիւրքիան «քաղաքագէտների» հայրենիքն է. այնտեղ իւրաքանչիւր զաֆէչի իբրև խմբագիր է և հասարակաց կարծիքի առաջնորդ, իսկ կանտորների և խանների գրագիրները դիպլոմատներ են. նոր սերունդը դինի չէր խմելով արբած է—անմահ Վիկտոր Հիւգոյի գրուածքներով։

Երկրի այդ դրութեան մէջ զարմանալի չէ, որ Պօլսի հայերը իրենք իրենց մեր երկրի հայերից աւելի քաղաքակիրթ համարեն։

Բայց չէ որ մի սահմանադրական ժողովրդի քաղաքակրթութեան փորձաքարը օրէնքի հպատակութեան, պարտուց և իրաւանց ճանաչողութեան մէջն է։

Եթէ մենք ապրիլի 21-ից յետոյ Պօլսի հայոց մայր եկեղեցում տեղի ունեցած դէպքը, ուրիշ մի քանի անցքեր, ինչպէս և թրքահայոց մամուլի մեծ մասի բռնած դիրքը և գործ դրած լեզուն ի նկատի առնելու լինինք, շատ տխուր և ցաւալի եզրակացութիւնների պէտք է գանք։ Մենք ակամայ պէտք է հաւատանք, որ թրքահայերը ոչ թէ սահմանադրական սկզբունքները քիչ շատ ըմբռնած, մի փոքր քաղաքակրթուած ժողովուրդ են, այլ թէ դրանք քաղաքականապէս անբարոյականացած բոլորովին վայրի դրութեան մէջ են գտնվում. նեղն ընկած տեղը գետնի վերայ ծալուող և զօրը ատպած տեղը քաջ։

Մենք պէտք է տեսնենք, որ կարգ և կանոնի, իրաւունքի և պարտքի «ցաւակիր Հայ ծերունի մը» ստորագրութեամբ, որի վերայ արժէր, որ մեր ընթերցողները առանձին ուշք դարձնէին։ Ծերունի Հայի հասարակ ոճով և անսլաճոյճ լեզուով գրած յօդուածում երևում է Թիւրքիայի սահմանադրական հայոց քաղաքակրթութեան արդի վիճակը։

Մենք առանձին հետաքրքրութեամբ պէտք է հետևենք Թիւրքիայի հայոց քաղաքակրթութեան քայլերին, որովհետև Թիւրքիան «քաղաքագէտների» հայրենիքն է. այնտեղ իւրաքանչիւր զաֆէչի իբրև խմբագիր է և հասարակաց կարծիքի առաջնորդ, իսկ կանտորների և խանների գրագիրները դիպլոմատներ են. նոր սերունդը դինի չէր խմելով արբած է—անմահ Վիկտոր Հիւգոյի գրուածքներով։

Երկրի այդ դրութեան մէջ զարմանալի չէ, որ Պօլսի հայերը իրենք իրենց մեր երկրի հայերից աւելի քաղաքակիրթ համարեն։

Բայց չէ որ մի սահմանադրական ժողովրդի քաղաքակրթութեան փորձաքարը օրէնքի հպատակութեան, պարտուց և իրաւանց ճանաչողութեան մէջն է։

Եթէ մենք ապրիլի 21-ից յետոյ Պօլսի հայոց մայր եկեղեցում տեղի ունեցած դէպքը, ուրիշ մի քանի անցքեր, ինչպէս և թրքահայոց մամուլի մեծ մասի բռնած դիրքը և գործ դրած լեզուն ի նկատի առնելու լինինք, շատ տխուր և ցաւալի եզրակացութիւնների պէտք է գանք։ Մենք ակամայ պէտք է հաւատանք, որ թրքահայերը ոչ թէ սահմանադրական սկզբունքները քիչ շատ ըմբռնած, մի փոքր քաղաքակրթուած ժողովուրդ են, այլ թէ դրանք քաղաքականապէս անբարոյականացած բոլորովին վայրի դրութեան մէջ են գտնվում. նեղն ընկած տեղը գետնի վերայ ծալուող և զօրը ատպած տեղը քաջ։

Մենք պէտք է տեսնենք, որ կարգ և կանոնի, իրաւունքի և պարտքի վերայ թրքահայերի հասկացողութիւնը քրդերից շատ բարձր չէր պէտք է լինի։

Որպէս զի մեր ասածները առնարդար մեղադրանքներ չէր համարուին, հարկաւոր է միայն վերցնել եւրոպական մեծ թերթերը, հարկաւոր է ի նկատի առնել ռուսաց մայրաքաղաքների, Պետերբուրգի և Մոսկուայի նշանաւոր մեծ թերթերի բռնած դիրքը, գործ դրած լեզուն ապրիլի 21-ի կաթող. ընտրութեան վերաբերութեամբ և համեմատել դրանց թրքահայոց մամուլի մի մասի բռնած ընթացքի հետ։

Որքան տգիտութիւն, որքան պարտազանցութիւն, և դրանց հետ ինչ խարդախ և դաւաճան հոգի... բայց թողնենք, որ այդ մասին Ծերունի Հայը խօսի.

«Պատուոյ զգացում ունեցող մարդիկ պէտք է զգուշն այսպիսի անպատիւ և վատազգի ընթացքներէն, և միանալով երթան Պետերբուրգ հօրը աղաչեն որ նոր զնորոյ կրօնական և քաղաքական ժողովները կազմէ կրօնասէր և պատուաւոր անդամներէ։

որպէս զի դրանք, ասում է Ծերունի Հայը.

„սկսին ազգին մէջէն չարայոյզ և խռովարար, անխիղճ և անկրօն անձանց ազդեցութիւնը պակասեցնել, ոնց Թիւն օրէ օր աւելնալու վրայ է, ուստի Թէ հոս և Թէ գաւառները կրօնական զգացումն օրէ օր պակասելու վրայ է.»

և իրաւամբ աւելացնում է Ծերունի Հայը.

„այնպիսի ժողովուրդ մ՚որ արդէն կրօնքիւն չունի, եթէ կրօնական զգացում ալ չունենայ, ալ անկէ ինչ բարիք կը յուսացուի. ոչ պատիւ, ոչ խիղճ, ոչ խիպ և ոչ օրինաց և չանաց հպատակութիւն, իւրաքանչիւրը անհատի հաճոյքն ու կամքը պիտի տերէ ազգին մէջ և ամենքն ալ իշխան պիտի ըլլան. չենք գիտեր Թէ հպատակող ով պիտի ըլլայ“։

Ծերունի Հայը հարցնում է.

„Ուսկից ծագում առաւ այս անկարգութիւն“,

և ինքն իւր հարցմունքին պատասխանում է.

„Ի սահմանադրութենէ, ուրմէն Սահմանադրութիւն մեզ հայոցս համար քաւ գայթակղութեան եղաւ. արդեօք Սահմանադրութիւնը ինքնին այդ չարի վնասակարը էր. ոչ, այլ խիստ օգտակար. բայց՝ աւաղ, տակաւին մեր ազգն ատոր պատրաստուած չէր. առաջ պէտք էր ազգը կրթել. պարտաց և իրաւանց սկզբունքն անոր սովորեցնել, և ետք Սահմանադրութեան գործադրութեան սկսել։»

Բայց որովհետև թրքահայերը սահմանադրական կեանքին անպատրաստ ամբոխներից խլեցին գործերի ղեկավարութիւնը և կասկսել էր ազդել նրա սրտի վերայ։ Հէնց այդ ժամանակ, ասում է աւանդութիւնը, մի հրաշք պատահեցաւ, որ ի դէպ ժամու պիտի պնդէր և օրհնէր Քադիջան։ Մի օր նա աղախինների հետ իւր տան տափակ յարկի վերայ նստած սպասում էր կարավանին, որ վերադառնալու էր Մահմեդի հետ։ Մահմեդ արդէն մօտեցել էր քաղաքին, երբ կինը հիացմամբ տեսաւ, որ երկու հրեշտակ Թև երով պահպանում էին նրան ուրևից։ „Տեսէք, գոչեց նա խնդագին, գաւառնալով դէպի նաժիշտները, Ալլահ երկու հրեշտակ է հաւաքել իւր սիրելու հովանաւորութեան համար“։

Աղջիկք նրանք էլ տիրուհու պէս հաւատացող աչքով նայեցան և հրեշտակ տեսան—չը գիտենք, բայց Քադիջան ջերմ սրտով հաւատաց հրեշտակի գործակալի գերբնական շնորհին և Մայոր անուն հաւատարիմ ծառայի միջնորդութեամբ առաջարկեց նրան իւր աջը։ Մի պարզ և համառօտ աւանդութիւն կայ այդ բանագնացութեանների մասին։ «Մահմեդ, ինչու չես ամուսնանում», հարցնում է նրան Մայոր։—„Որովհետև վող չունիմ“, պատասխանում է Մահմեդ։ «Բայց ինչ կասես, եթէ ես քեզ և հարուստ և սիրուն մի կին ճարեմ մեծատան տոհմից։—„Բայց ո՞վ է այդ կինը“։—«Քադիջան»։—«Մի՞թէ կարելի է». —«Յոյսդ վրաս լինի»։—Մայոր գնում է սիրուհու մօտ և պատմում է նրան իւր խօսակցութիւնը. այնուհետև ժամադրը են լինում տեսութեան համար և գործը վերջանում է առանց երկար տևելու։ Թէև Քադիջան հայրն հակառակ էր պատկին Մահմեդի չքաւորու-

---

*) Այդ Օքադեան մրցումներն պարզ ապացուցանում են, որ արաբացիք վերին աստիճանի բանաստեղծութիւն սիրող ազգ էին։ Ոսկի տառերով մետաքսի վերայ գրուած և Քեաբէի մէջ կախուած վերոյիշեալ եօթն ոտանաւորները կոչվում են մօալլաքաթ, այսինքն ոսկեզիր։ Այս մօալլաքաթ գրող եօթն բանաստեղծներից նշանաւոր են մանաւանդ երկուքը՝ Ամրիկային և Անթարան։

Ամրիկային, որին Մահմեդ անուանել էր «բանաստեղծներին դժուղ տանող գրօշակիր», մի արաբական Դոնփուան էր իսկապէս։ Նրա հայրն, ասում են, վռնդել էր նրան վատ բարքի համար։ Մի օր նա լսում է, Թէ այդ հայրն սպանուած է իւր իսկ տոհմակիցների ձեռքով։ Այս գոյժն լսելիս Ամրիկային նստած է լինում մի գուարթ ինջոյքի մէջ և արտուէրեան ոչ մի նշան չէ ցոյց տալիս։ Միւս օր սակայն նա երգում է անում՝ յարձակմամբ հարուստ վաճառականի, դեռ նոր վախճանած լինելով, այրի կնոջ բալմատեսակ գործերի համար մի խնամատար էր հարկաւոր։ Քադիջայի ջուղիմա քեռորդին Ճանաչում էր Մահմեդի հանճարն և հմտութիւնն սակն տեսակ պարագաների մէջ և որովհետև հետն էլ մտերիմ էր, ուստի արժան համարեց դարձնել մօրքրօջ մտադրութիւնը իւր բարեկամի վերայ, վկայելով Թէ նա լիովին ընդունակ էր գործակալի պաշտօն վարելու։ Երևի Թէ Մահմեդի պատկերն էլ սուտ չը հանեց Ջուղիմայի գովեստը, պատճառ որ նա տակաւին քսանվեց տարեկան առոյգ տղամարդ էր՝ սքանչելի գեղեցկութեամբ և համեստ բարքով, ինչպէս որ ասում են արաբացիք։ Քադիջան այնպէս հաւանեց քեռորդու առաջարկութիւնը, որ կրկին Թօշակ խոստացաւ Մահմեդին, եթէ նա յանձն առնէր առաջնորդել այն կարավանին, որ նա մտադիր էր Ասորեստան ուղարկել։ Մահմեդ խորհուրդ տեսաւ Աբու-Թալէբ հօրեղբօր հետ և սրա հաճութեամբ ընդունեց Քադիջան հրաւէրը։ Կարավանի չուելու ժամանակ Մահմեդին ուղեկից և նպաստաւոր էին այրի կնոջ քեռորդին և նրա Մայոր սպասաւորը։ Քադիջան յետոյ շատ գոհ մնաց նոր գործակալի յաջող գործավարութիւնից և խոստացած գումարից երկու անգամ աւելի դրամ նուիրեց նրան։ Այնուհետև այրին մխիթարեալ նաժիշտները, Ալլահ երկու հրեշտակ է հաւաքել իւր սիրելու հովանաւորութեան համար“։

Աղջիկք նրանք էլ տիրուհու պէս հաւատացող աչքով նայեցան և հրեշտակ տեսան—չը գիտենք, բայց Քադիջան ջերմ սրտով հաւատաց հրեշտակի գործակալի գերբնական շնորհին և Մայոր անուն հաւատարիմ ծառայի միջնորդութեամբ առաջարկեց նրան իւր աջը։ Մի պարզ և համառօտ աւանդութիւն կայ այդ բանագնացութեանների մասին։ «Մահմեդ, ինչու չես ամուսնանում», հարցնում է նրան Մայոր։—„Որովհետև վող չունիմ“, պատասխանում է Մահմեդ։ «Բայց ինչ կասես, եթէ ես քեզ և հարուստ և սիրուն մի կին ճարեմ մեծատան տոհմից։—„Բայց ո՞վ է այդ կինը“։—«Քադիջան»։—«Մի՞թէ կարելի է». —«Յոյսդ վրաս լինի»։—Մայոր գնում է սիրուհու մօտ և պատմում է նրան իւր խօսակցութիւնը. այնուհետև ժամադրը են լինում տեսութեան համար և գործը վերջանում է առանց երկար տևելու։ Թէև Քադիջան հայրն հակառակ էր պատկին Մահմեդի չքաւորու-

---

ԲԱՆԱՍՏԻՐԱԿԱՆ

ՄԱՀՄԵԴԻ ԿԵԱՆՔԸ

Վաշինգտոն Իրվինգ.

Նշ

Մահմեդի առևտրական գործերը.—Նրա ամուսնութիւնը Քադիջայի հետ։

Այսպէս հօրեղբայրների հետ գանգատն երկիրները ուղևորուելով, Մահմեդ գործնական կեանքի մէջ ոտք դրաւ։ Տասնվեց տարեկան հասակին իւր Զոբէյը հօրեղբօր կարավանի հետ նմին գնաց. միտքը լինչ չեռու իրան վինակից ուղեկից եղաւ նոյն Զոբէյրին, որ տանում էր Կոբէյշների զօրքը՝ սգնելու Քենանեան ազգին ընդդէմ Թավազացոց։ Թէև կռուի մէջ Մահմեդի բոլոր պաշտօնը միայն այս էր, որ նետեր տայ հօրեղբօրն և վահանով պաշտպանէ նրան Թշնամու սլաքներից, բայց և այնպէս այդ արշաւանքը նրա առաջին քաջութեան գործն է համարւում պատերազմական հանդէսի մէջ։ Արաբական մատենագիրները Ալ-Ֆըջր, կամ այլք անօրէն մարտ են անուանում այդ պատերազմն, քանզի դա ուխտազանցութեան սուրբ ամսի մէջ էր պատահած։

Չափահաս տալիքում Մահմեդ հեմատ գործակատարն պաշտօն վարեց գանազան վաճառականների մօտ և քանիցս անգամ Ասորեստան, Եմէն և ուրիշ երկիրներ գնաց կարավանով, այդ ուղևորութիւնների մէջ նա չատ առիթ գտաւ իւր միտքը զարգացնելու և հնմնաւոր կերպիւ ծանօթացաւ մարդկային բնաւորութիւնների և տարբմուն քնէրի հետ։

Նա յաճախ պատահում էր և տօնավաճառների մէջ. այդ տեսակ մեծ

---

*) Այդ Օքադեան մրցումներն պարզ ապացուցանում են, որ արաբացիք վերին աստիճանի բանաստեղծութիւն սիրող ազգ էին։ Ոսկի տառերով մետաքսի վերայ գրուած և Քեաբէի մէջ կախուած վերոյիշեալ եօթն ոտանաւորները կոչվում են մօալլաքաթ, այսինքն ոսկեզիր։ Այս մօալլաքաթ գրող եօթն բանաստեղծներից նշանաւոր են մանաւանդ երկուքը՝ Ամրիկային և Անթարան։

Ամրիկային, որին Մահմեդ անուանել էր «բանաստեղծներին դժուղ տանող գրօշակիր», մի արաբական Դոնփուան էր իսկապէս։ Նրա հայրն, ասում են, վռնդել էր նրան վատ բարքի համար։ Մի օր նա լսում է, Թէ այդ հայրն սպանուած է իւր իսկ տոհմակիցների ձեռքով։ Այս գոյժն լսելիս Ամրիկային նստած է լինում մի գուարթ ինջոյքի մէջ և արտուէրեան ոչ մի նշան չէ ցոյց տալիս։ Միւս օր սակայն նա երգում է անում՝ յարձակմամբ հարուստ վաճառականի, դեռ նոր վախճանած լինելով, այրի կնոջ բալմատեսակ գործերի համար մի խնամատար էր հարկաւոր։ Քադիջայի ջուղիմա քեռորդին Ճանաչում էր Մահմեդի հանճարն և հմտութիւնն սակն տեսակ պարագաների մէջ և որովհետև հետն էլ մտերիմ էր, ուստի արժան համարեց դարձնել մօրքրօջ մտադրութիւնը իւր բարեկամի վերայ, վկայելով Թէ նա լիովին ընդունակ էր գործակալի պաշտօն վարելու։ Երևի Թէ Մահմեդի պատկերն էլ սուտ չը հանեց Ջուղիմայի գովեստը, պատճառ որ նա տակաւին քսանվեց տարեկան առոյգ տղամարդ էր՝ սքանչելի գեղեցկութեամբ և համեստ բարքով, ինչպէս որ ասում են արաբացիք։ Քադիջան այնպէս հաւանեց քեռորդու առաջարկութիւնը, որ կրկին Թօշակ խոստացաւ Մահմեդին, եթէ նա յանձն առնէր առաջնորդել այն կարավանին, որ նա մտադիր էր Ասորեստան ուղարկել։ Մահմեդ խորհուրդ տեսաւ Աբու-Թալէբ հօրեղբօր հետ և սրա հաճութեամբ ընդունեց Քադիջան հրաւէրը։ Կարավանի չուելու ժամանակ Մահմեդին ուղեկից և նպաստաւոր էին այրի կնոջ քեռորդին և նրա Մայոր սպասաւորը։ Քադիջան յետոյ շատ գոհ մնաց նոր գործակալի յաջող գործավարութիւնից և խոստացած գումարից երկու անգամ աւելի դրամ նուիրեց նրան։ Այնուհետև այրին մխիթարեալ նաժիշտները, Ալլահ երկու հրեշտակ է հաւաքել իւր սիրելու հովանաւորութեան համար“։

Աղջիկք նրանք էլ տիրուհու պէս հաւատացող աչքով նայեցան և հրեշտակ տեսան—չը գիտենք, բայց Քադիջան ջերմ սրտով հաւատաց հրեշտակի գործակալի գերբնական շնորհին և Մայոր անուն հաւատարիմ ծառայի միջնորդութեամբ առաջարկեց նրան իւր աջը։ Մի պարզ և համառօտ աւանդութիւն կայ այդ բանագնացութեանների մասին։ «Մահմեդ, ինչու չես ամուսնանում», հարցնում է նրան Մայոր։—„Որովհետև վող չունիմ“, պատասխանում է Մահմեդ։ «Բայց ինչ կասես, եթէ ես քեզ և հարուստ և սիրուն մի կին ճարեմ մեծատան տոհմից։—„Բայց ո՞վ է այդ կինը“։—«Քադիջան»։—«Մի՞թէ կարելի է». —«Յոյսդ վրաս լինի»։—Մայոր գնում է սիրուհու մօտ և պատմում է նրան իւր խօսակցութիւնը. այնուհետև ժամադրը են լինում տեսութեան համար և գործը վերջանում է առանց երկար տևելու։ Թէև Քադիջան հայրն հակառակ էր պատկին Մահմեդի չքաւորու-

---

պական ազգերի գրականութեան մէջ։ Իւր դիւցազնական արկածների ժամանակ բանաստեղծը մեկտ լինում է իւր սիրական Աբլահին և ամեն պարգևներից բարձր է դասում նրա միակ հաւանութիւնը։ Կիներին պաշտպանելը սրբազան պարտք է համարում նա, Թոյլերին օգնելը՝ պատուի խնդիրը, և փոխարէնը չէ պահանջում ոչ մի ժամանակ։ «Երբ ինձ ոտտ է գալիս պաշտպանութեանս ենթական, ես աչքերս խոնարհում եմ, մինչև որ նա կսկին Թաքչի իւր տան մէջ»։

Արաբացոց սիրերգութեան այս ազատական յատկանիշներն, ուրիշ գծերովն հանդերձ, անցան յետոյ Սպանիա, Սպանիայից՝ Ֆրանսիա, Ֆրանսիայից՝ Անգլիա և Գերմանիա. նրանք մեծ ազդեցութիւն ունեցան հերոսական չէվալրէյ վերայ և ասպետական բանաստեղծութեան ընդհանուր սեփականութիւն դարձան։

Փ. Վ.

ռոնց Թիւն օրէ օր աւելնալու վրայ է, ուստի Թէ հոս և Թէ գաւառները կրօնական զգացումն օրէ օր պակասելու վրայ է.»

և իրաւամբ աւելացնում է Ծերունի Հայը.

„այնպիսի ժողովուրդ մ՚որ արդէն կրօնքիւն չունի, եթէ կրօնական զգացում ալ չունենայ, ալ անկէ ինչ բարիք կը յուսացուի. ոչ պատիւ, ոչ խիղճ, ոչ խիպ և ոչ օրինաց և չանաց հպատակութիւն, իւրաքանչիւրը անհատի հաճոյքն ու կամքը պիտի տերէ ազգին մէջ և ամենքն ալ իշխան պիտի ըլլան. չենք գիտեր Թէ հպատակող ով պիտի ըլլայ“։

Ծերունի Հայը հարցնում է.

„Ուսկից ծագում առաւ այս անկարգութիւն“,

և ինքն իւր հարցմունքին պատասխանում է.

„Ի սահմանադրութենէ, ուրմէն Սահմանադրութիւն մեզ հայոցս համար քաւ գայթակղութեան եղաւ. արդեօք Սահմանադրութիւնը ինքնին այդ չարի վնասակարը էր. ոչ, այլ խիստ օգտակար. բայց՝ աւաղ, տակաւին մեր ազգն ատոր պատրաստուած չէր. առաջ պէտք էր ազգը կրթել. պարտաց և իրաւանց սկզբունքն անոր սովորեցնել, և ետք Սահմանադրութեան գործադրութեան սկսել։»

Բայց որովհետև թրքահայերը սահմանադրական կեանքին անպատրաստ ամբոխներից խլեցին գործերի ղեկավարութիւնը և կա-

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ. Ապրիլի 26։—Ներկա տարվա ապրիլի 21-ին Ելիսաբեթպոլի նահանգի Ղազախի գավառում տեղի ունեցած մեծ հրդեհի մասին հետևյալ մանրամասնությունները ենք ստանում։ Ղազախի գավառի Ալավերդի գյուղում ապրիլի 21-ին ժամը 2-ի սահմաններում հանկարծ բռնկվում է հրդեհ, որը մի քանի ժամվա ընթացքում ավերում է գյուղի 200 տունը, 2 եկեղեցի, 1 դպրոց, 1 ջրաղաց, 1 ջրհան, 1 ձիթհան, 1 ոսկեհալոց, 1 պղնձահալ

Ռուսաստանի պետերբուրգյան լրագրները հետաքրքրությամբ են հետևում Ամերիկայի Միացյալ Նահանգների նախագահական ընտրությունների ընթացքին։ Ամերիկայի ներկայ նախագահ Կլիվլենդը, որ ընտրվել էր չորս տարի առաջ, ընտրություններում պարտվեց իր հակառակորդ Բլեյնին։ Ընտրությունների ժամանակ Կլիվլենդի կուսակիցները ամեն կերպ ջանում էին նրան ընտրել նորից նախագահ, իսկ Բլեյնի կուսակիցները՝ ընտրել նրան

Հանդերձ ուրախութեամբ, Տիգրիս, 7-րդ Յունիս 1885 թ. Տարեմուտ Ա. Ա. Մախլճեան, Տօր. տր., Հ. № 12

Հայերուն ուրախութիւն, 7-րդ Յունիս 1885 թ. Տարեմուտ Ա. Ա. Մախլճեան, Տօր. տր., Հ. № 12

Հայերուն ուրախութիւն, Տիգրիս, 7-րդ Յունիս 1885 թ.

Հանդերձ ուրախութեամբ, Տիգրիս, 7-րդ Յունիս 1885 թ.